

Profesor Spira Strahinjić (1925–2022) – pionir srpske i jugoslovenske nefrologije

Professor Spira Strahinjić (1925 – 2022) – Pioneer of Serbian and Yugoslav Nephrology

Strahinja Babić¹, Katarina Babić², Nevena Babić³, Aleksandar Jevremović³, Rade R. Babić^{4,5}, Gordana Stanković Babić^{3,6}

¹Dom zdravlja Savski venac Beograd

²Foot clinic ms Beograd

³Medicinski fakultet u Nišu

⁴Centar za radiologiju UKC Niš

⁵Fakultet zdravstvene zaštite u Nišu

⁶Klinika za očne bolesti UKC Niš

Apstrakt

Profesor dr Spira Strahinjić rođen je 30. avgusta 1925. godine u selu Orane, u Kraljevini Jugoslaviji, a umro 25. januara 2022. godine u Nišu, u Republici Srbiji, (slika 1). Bio je doajen i legenda srpske i jugoslovenske medicine, a i šire, jedan od pionira srpske i jugoslovenske nefrologije, vizionar i strateg razvoja nefrologije u Nišu, Srbiji i Jugoslaviji, idejni tvorac i osnivač Instituta za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu, koji danas nosi njegovo ime (slika 2) i velikog broja zdravstvenih ustanova za nefrologiju i hemodijalizu na jugu Srbije, Kosovu i Metohiji, u Crnoj Gori, kao i pokretač prve transplantacije bubrega na jugu Srbije. Jedan je od osnivača BANTAO, veliki patriota i revolucionar, učesnik Narodnooslobodilačkog pokreta (1941–1945), okrenut i nastrojen mladom čoveku, mladom lekaru, uvek na strani studenata i studentskih ideja Niša, Srbije i Jugoslavije.

Ključne reči: : profesor, doktor, nefrolog, akademik, Srpsko lekarsko društvo, Spira Strahinjić

Abstract

Professor Dr. Spira Strahinjić (August 30, 1925, village of Orane, Kingdom of Yugoslavia - January 25, 2022, Niš, Republic of Serbia) was and will remain a doyen and legend of Serbian and Yugoslav medicine and beyond, a pioneer of Serbian and Yugoslav nephrology, visionary and strategist of the development of nephrology in Niš, Serbia and Yugoslavia, creator and founder of the Institute for Nephrology and Hemodialysis of the Faculty of Medicine of the University of Niš (which today bears his name), founder and initiator of the development of a large number of healthcare institutions for nephrology and hemodialysis in the south of Serbia, In Kosovo and Metohija and Montenegro, initiator of the first kidney transplant in the south of Serbia, one of the founders of BANTAO, patriot and revolutionary, participant of the National Liberation Movement (1941–1945), oriented and oriented towards the young man, the young doctor, always on the side of the students and student ideas of Niš, Serbia and Yugoslavia.

Key words: professor, doctor, nephrologist, academician, Serbian Medical Society, Spira Strahinjić

Uvod

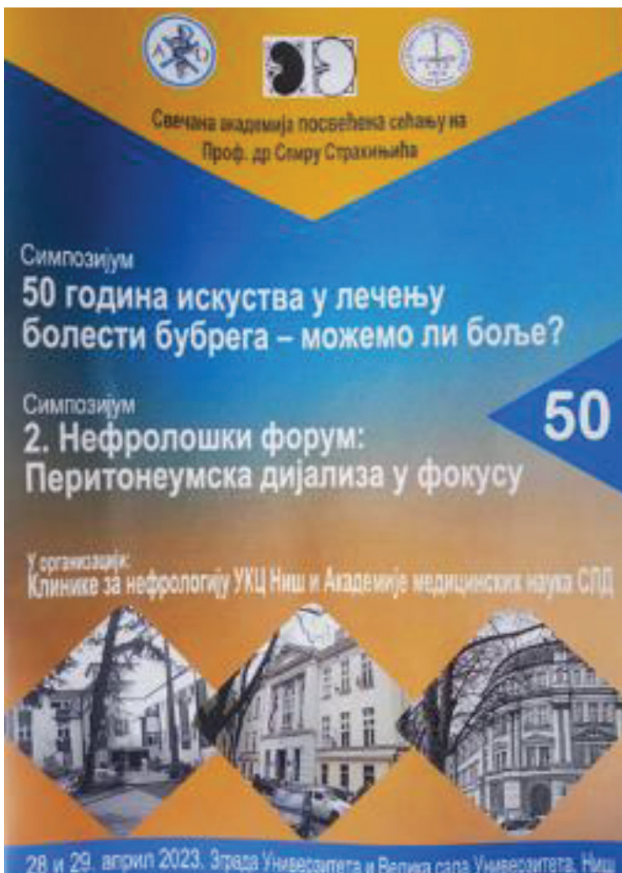
Profesor dr Spira Strahinjić, rođen je 30. avgusta 1925. godine u selu Orane, u Kraljevini Jugoslaviji, a umro 25. januara 2022. godine u Nišu, u Republici Srbiji, (slika 1). Bio je doajen i legenda srpske i jugoslovenske medicine, a i šire, jedan od pionira srpske i jugoslovenske nefrologije, vizionar i strateg razvoja nefrologije u Nišu, Srbiji i Jugoslaviji, idejni tvorac i osnivač Instituta za nefrologiju i hemodijalizu

Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu, koji danas nosi njegovo ime (slika 2) i velikog broja zdravstvenih ustanova za nefrologiju i hemodijalizu na jugu Srbije, na Kosovu i Metohiji, u Crnoj Gori, kao i pokretač prve transplantacije bubrega na jugu Srbije. Jedan je od osnivača BANTAO, veliki patriota i revolucionar, učesnik Narodnooslobodilačkog pokreta (1941–1945), okrenut i nastrojen mladom čoveku, mladom lekaru, uvek na strani studenata i studentskih ideja Niša, Srbije i Jugoslavije (1–15).

Slika 1. Profesor dr Spira Strahinić (30. avgust 1925. g. selo Orane, Kraljevina Jugoslavija – 25. januar 2022. g. Niš, Republika Srbija) pionir srpske i jugoslovenske nefrologije.

Slika 2. Svečana akademija, održana u čast velikana niške, srpske, jugoslovenske, balkanske nefrologije, a i šire, na kojoj je saopšteno da od tog trenutka Institut za nefrologiju UKC Niš nosi ime prof. dr Spire Strahinića.

Prof. dr Spira Strahinić rođen je u siromašnoj seoskoj porodici, u selu Orane pod Radan planinom. Otac Aleksandar, učesnik Prvog i Drugog svetskog rata, za vreme velikog rata bio zarobljen i odveden u jedan od radnih logora u Bugarskoj. Majka Rusa (rođena Spasić) bila je ćerka srpskog oficira koji je poginuo prilikom proboja Solunskog fronta u Prvom svetskom ratu. Njihova ljubav izrodila je sinove Spiru, Radomira i Gradimira i ćerku Kosanu.

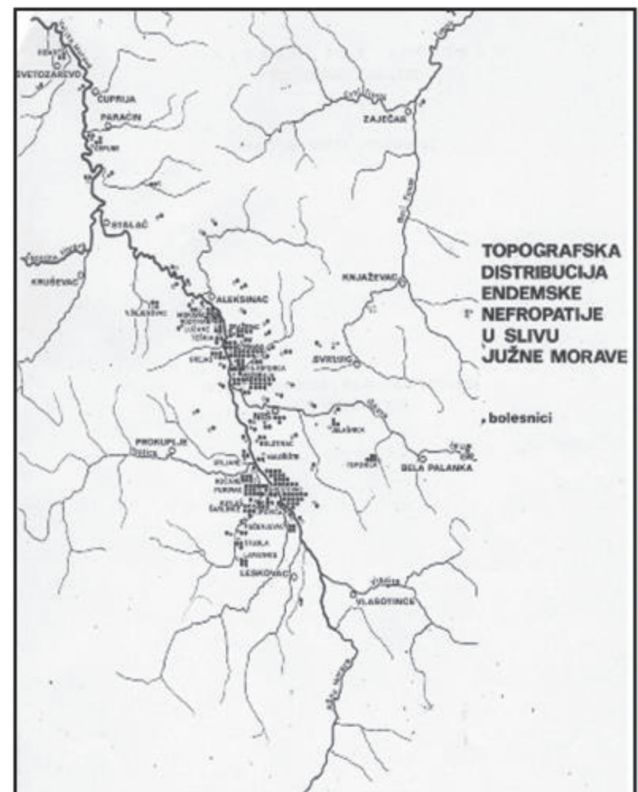
Stručni i naučni rad prof. dr Spire Strahinića

Prof. dr Spira Strahinić je osnovnu školu završio u Oranu, a gimnaziju u Leskovcu, sa odličnim uspehom. Godine 1946. upisao je Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, na kojem 1953. godine stiče akademsko zvanje doktora medicine sa srednjom ocenom studiranja 8,15.

Stekavši zvanje doktora medicine, dr Spira Strahinić se zapošljava u Zdravstvenoj službi Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije u kojoj radi do 1961. godine, da bi se potom zaposlio u Gradskoj bolnici u Nišu.

Specijalistički ispit iz interne medicine prof. dr Spira Strahinić položio je sa odličnim uspehom 30. jula 1960. godine na Internoj klinici Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, pred komisijom kojom je predsedavao akademik Boža Đorđević.

Na Medicinskom fakultetu u Nišu 1965. godine prof. dr Spira Strahinić je odbranio habilitacioni radom pod naslovom *Klinika endemske nefropatije na teritoriji Niškog i Leskovačkog sreza*, a 1976. godine odbranio je

Slika 3. Topografska distribucija endemske nefropatije u slivu Južne Morave na osnovu naučno-istraživačkog rada profesora Spire Strahinića.

doktorsku disertaciju pod naslovom *Prilog poznavanju rane dijagnostike endemske nefropatije* (slika 3). (16, 17) Bila je to prva doktorska disertacija koja je napisana i odbranjena u Institutu za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu.

Prof. dr Spira Strahinjić stručno se usavršavao na Univerzitetskoj klinici u Strazburu (1961/62), školovao se kod profesora Reubija (Bern, Švajcarska, 1968/69), bio je na kraćim studijskim boravcima u Parizu, Londonu, Lionu, Pragu, Roštoku i Berlinu.

Prof. dr Spira Strahinjić – nastavna delatnost na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Nišu

Nastavničku karijeru je dr Spira Strahinjić započeo na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Nišu, izborom za asistenta (1960), docenta (1965), vanrednog profesora (1972) i redovnog profesora (1978).

Na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Nišu prof. dr Spira Strahinjić predavao je internu medicinu studentima redovnih studija medicine i stomatologije, studentima na poslediplomskim studijama i lekarima na specijalizaciji.

Više od dvadeset godina prof. dr Spira Strahinjić je bio šef Katedre za internu medicinu, osnivač poslediplomskih studija iz nefrologije (1976), mentor brojnih magistarskih teza i doktorskih disertacija, član Saveta Medicinskog fakulteta, Saveta i Veća Univerziteta u Nišu, Komisije za reformu Univerziteta, Sudsko-medicinskog odbora Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu i Komisije medicinskih naučnih ustanova SR Srbije.

Prof. dr Spira Strahinjić – pionir nefrologije u Srbiji

Sa zapošljavanjem u Kliničkoj bolnici u Nišu prof. dr Spira Strahinjić intenzivno je radio na razvoju Interne klinike, Kardiološkog odeljenja s nefrološkim odsekom i na osnivanju Instituta za nefrologiju.

U to vreme Srbija je bila oskudna specijalistima iz nefrologije. Na jugu Srbije nije ih bilo, a nije bilo ni zdravstvene ustanove u kojoj bi se lečili bubrežni bolesnici. Povećane incidence bubrežnih bolesnika, posebno povećan broj bolesnika obolelih od endemske nefropatije, uslovio je da Savet Medicinskog fakulteta u Nišu, 13. januara 1972. godine, u 13.45 časova (kako je to voleo da kaže prof. dr Spira Strahinjić), doneo odluku da se formira Institut za nefrologiju i hemodijalizu (INH) i da se za prvog direktora ove ustanove imenuje docent dr Spira Strahinjić (14).

Po osnivanju INH doc. dr Spira Strahinjić sa primarijusom dr Radovanom Stevčićem okuplja pet mladih lekara i 10 medicinskih sestara.

Sa radom INH počinje 1973. godine i to najpre sa peritoneumskom dijalizom, a potom sa hemodijalizom.

Svojom stručnom i naučnom aktivnošću prof. dr Spira Strahinjić je u Institutu za nefrologiju i hemodijalizu ispoljio svoje izvanredne sposobnosti u organizaciji nefrološke zdravstvene službe, koristeći iskustva i znanja domaćih i svetskih nefroloških centara, stvorivši od Instituta za nefrologiju i hemodijalizu savremenu i jedinstvenu srpsku nefrološku zdravstvenu i naučnu ustanovu u kojoj je radio nefrološkim ultidisciplinarni tim. U Institutu za nefrologiju i hemodijalizu formirao je i unapredio odeljenje za naučno-istraživački rad, u kojem su se razvile sledeće discipline: imunologija sa kulturom tkiva, nuklearna medicina za praktičnu primenu i istraživanje, biohemija za klinička i fundamentalna istraživanja i eksperimentalna medicinska istraživanja u oblasti presađivanja organa i tkiva. Posebnu pažnju je posvetio edukaciji kadrova. Svoje saradnike je slao na stručno usavršavanje u vodeće srpske, jugoslovenske i evropske nefrološke centre.

Prema rečima prof. dr Spira Strahinjića *jedna od značajnih uloga novoosnovanog Instituta za nefrologiju i hemodijalizu bio je rad u sastavu Jugoslovenskih timova za proučavanje balkanske endemske nefropatije (BEN), kao i otvorenost instituta i njegovih kadrova i spremnost za saradnju sa drugim srodnim stručnjacima i ustanovama* (1–17).

Ovakvo vizionarsko razmišljanje prof. dr Spira Strahinjića doprinelo je da se u Institutu za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu uradi prva transplantacija bubrega (slika 4) (14, 16).

Prva transplantacija bubrega bila je urađena 11. maja 1979. godine u operacionoj sali Neurohirurške klinike u Nišu, u saradnji s francuskim lekarima iz Liona,

Slika 4. Prvu transplataciju bubrega u Nišu objavile su Narodne novine iz Niša 12. maja 1979. g.

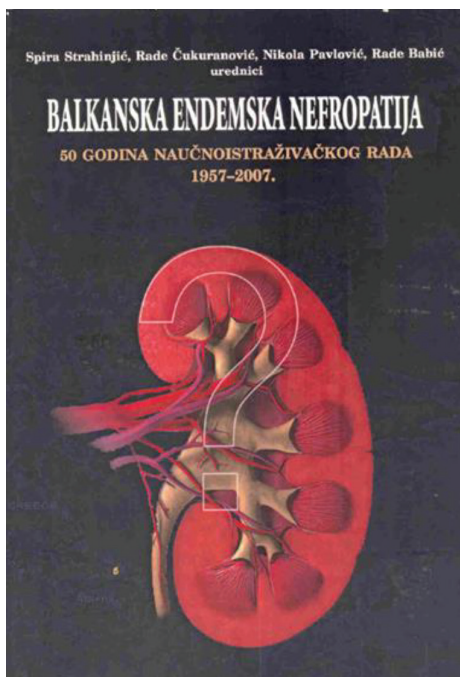

Slika 5. Razvoj nefroloških službi u Srbiji, na Kosovu i Metohiji i u Crnoj Gori pod dirigentskom palicom prof. dr Spire Strahinjčića i pod kontrolom Instituta za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu.

sa kojima su prof. Spira Strahinjčić i njegovi saradnici uspostavili blisku saradnju. (1–14)

Hirurški zahvat presađivanja bubrega uradili su lekari niške bolnice – dr Milić Ignjatović, urolog, dr Petko Stojanović, hirurg, dr Tihomir Petrović, dečji hirurg i dr Hranislav Gopić, anesteziolog, i lekari bolnice *Eduard Herriot* u Lionu (Francuska) – J. Traeger, direktor Nefrološke klinike, J. M. Dubernard, direktor Urološke klinike, J. L. Tourraine, šef Odeljenja za transplantirane bolesnike, P. Neura, urolog, i S. Mongin, anesteziolog (14).

Prema rečima prof. dr Spire Strahinjčića *transplantacija bubrega predstavlja način kako da se smanji broj*

Slika 6. Naslovna strana monografije *Balkanska endemska nefropatija. 50 godina naučno-istraživačkog rada 1957–2007.* Autori: Strahinjčić S, Čukuranović R, Babić RR, Pavlović N. Niš. 2007.

Slika 7. Presentacija udžbenika prof. dr Spire Strahinjčića u prostorijama *Hemofarma* u Nišu (2002)

hemodijaliza, ali je i humaniji vid lečenja i rehabilitovanja bolesnika od hronične bubrežne insuficijencije u borbi protiv smrti i patnji, te je osnovni prioritet osvajanje transplantacije kao rutinske metode lečenja hronične bubrežne insuficijencije (14).

Prof. dr Spira Strahinjčić je sa svojim saradnicima uložio mnogo truda u razvoj nefroloških službi u zdravstvenim ustanovama juga Srbije, Kosova i Metohije i u Crnoj Gori (slika 5). Sa svojim saradnicima je započeo, a zatim organizovao i nadgledao rad centara za nefrologiju i dijalizu u Vojnoj bolnici u Nišu, Pirotu, Vranju, Kosovskoj Mitrovici, Prizrenu, Peći, Leskovcu, Zajčaru, Prištini, Gnjilanu, Prokuplju, Kruševcu i Titogradu (danas Podgorica; bio je to prvi centar za dijalizu u Crnoj Gori) (1–15).

Naučna delatnost prof. dr Spire Strahinjčića

Prof. dr Spira Strahinjčić bio je veoma plodan naučni radnik koji je sistematski obrađivao i produbljivao pojedine naučne i stručne probleme iz oblasti medicine, a ponajviše iz nefrologije. Najveću naučnu aktivnost ispoljio je u proučavanju endemske nefropatije. U više navrata je bio rukovodilac nekoliko naučno-istraživačkih projekata koji su se bavili istraživanjima uzroka endemske nefropatije, a koje je finansirala Republička zajednica nauke Srbije.

Prema kazivanju prof. dr Spire Strahinjčića *istraživanja uzroka endemske nefropatije obavljali su naši i strani istraživači, a rezultati rada objavljeni su u preko 150 radova u zemlji i inostranstvu i saopšteni na brojnim sastancima i kongresima kod nas i u svetu. Ovoj temi posvećeno je i šest simpozijuma održanih u Nišu s međunarodnim učesćem. Sa svih ovih simpozijuma štampani su zbornici radova koji su i danas značajna literatura o endemskoj nefropatiji* (14).

Godine 2007. prof. dr Spira Strahinjčić sa svojim saradnicima organizovao je simpozijum o balkanskoj

endemske nefropatiji sa kojeg je štampana monografija *Balkanska endemska nefropatija. 50 godina naučno-istraživačkog rada 1957–2007.* (slika 6) (9).

Prof. dr Spira Strahinjić objavio je više od 350 radova u domaćim i međunarodnim časopisima. Autor je i koautor više od 20 zbornika radova, monografija i knjiga. Od relevantnog značaja je udžbenik *Nefrologija – principi i praksa* (2002) (slika 7) (8)

Prof. dr Spira Strahinjić – članstvo i aktivnosti u Srpskom lekarskom društvu i drugim udruženjima

Prof. dr Spira Strahinjić je bio član Srpskog lekarskog društva (SLD) od 1954. godine, Nefrološke sekcije SLD, predsednik Nefrološke sekcije SLD od 1986. do 1988. g., član Upravnog odbora Srpskog lekarskog društva, jedan od osnivača Udruženja nefrologa Jugoslavije (koje je osnovano tokom majskog simpozijuma o endemskoj nefropatiji 1975. godine u Niškoj Banji).

Zatim, prof. dr Spira Strahinjić je bio jedan od osnivača i član Balkan Cities Association of Nephrology, Dialysis, Transplantation and Artificial Organs Balkan – BANTAO (slika 8), član Međunarodnog udruženja nefrologa i Balneološke akademije Francuske i član Odbora za endemsku nefropatiju Srpske akademije nauka i umetnosti.

Za redovnog člana Medicinske akademije SLD prof. dr Spira Strahinjić bio je izabran prilikom njenog osnivanja (1976), da bi 1995. g. bio postavljen za prvog predsednika ogranka Medicinskih akademija SLD u Nišu.

U okviru aktivnosti u Akademiji medicinskih nauka SLD prof. dr Spira Strahinjić organizovao je više od 20 naučnih skupova. Prvi naučni skup *Šesti simpozijum o*

balkanskoj endemskoj nefropatiji (slika 9), organizovao je 1987. godine, a potom su se nizali ostali, da bi u 2016. g., u svojoj 91. godini života, prof. dr Spira Strahinjić organizovao sa svojim saradnicima simpozijum *Uloga nuklearne medicine u modernoj nefrologiji* (1–15).

Od relevantnog značaja je naučni skup *Prilozi istoriji zdravstvene kulture Srbije* koji je organizovao prof. dr Spira Strahinjić u okviru aktivnosti Akademije medicinskih nauka SLD iz kojeg je nastalo kapitalno delo pod istim nazivom (2011; slika 10) (5).

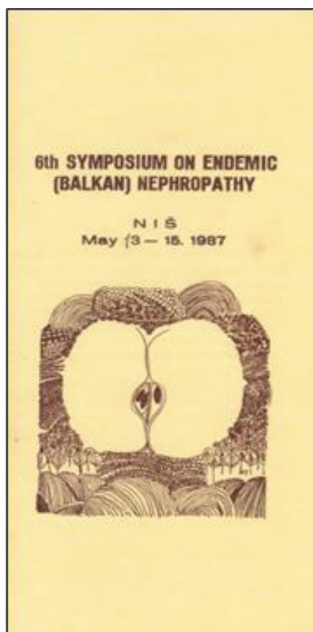
Prof. dr Spira Strahinjić – nagrade i priznanja

Za dugogodišnju aktivnost u Srpskom lekarskom društvu i doprinosu medicinskoj struci i nauci Srpsko lekarsko društvo je nagradilo prof. dr Spira Strahinjića Nagradom za životno delo (2009), a zatim 2012. g. najvećom nagradom Srpskog lekarskog društva Veliki pečat (slika 11).

SLD je dalo zaključak obrazloženja predloga za dodelu nagrade Veliki pečat prof. dr Spira Strahinjiću sledeće sadržine: *Prof. dr Spira Strahinjić je lekar posvećen svom radu i svojim bolesnicima, vizionar velikih organizacionih sposobnosti. Zadužio je srpsku nefrologiju osnivanjem Instituta za nefrologiju i hemodijalizu u Nišu, u vreme kada su nefrološke ustanove u Srbiji bile retkost, a potom i niza centara za hemodijalizu na jugu Srbije. Zadužio je, takođe, srpsku nefrologiju i pedesetogodišnjim veoma ozbiljnim i plodnim istraživanjem endemske nefropatije, kao i brojnim stručnim i naučnim sastancima na kojima se učilo, ali na kojima se i promovisala srpska nefrologija. Iznad svega, prof. Spira Strahinjić je čovek toplog srca, čija dobrota obasjava kako njegovu porodicu, tako i njegove kolege i saradnike.*

Slika 8. Priznanje uručeno prof. dr Spira Strahinjiću od Balkan Cities Association of Nephrology, Dialysis, Transplantation and Artificial Organs Balkan – BANTAO (2005)

Slika 9. Naslovna strana programa Šestog simpozijuma o balkanskoj endemskoj nefropatiji, organizovanog 13–15 maja 1987. godine pod pokroviteljstvom Instituta za nefrologiju i hemodijalizu u Nišu.

Slika 10. Naslovna strana knjige *Prilozi istoriji zdravstvene kulture Srbije* prof. dr Spira Strahinjić (2011)

Slika 11. Srpsko lekarsko društvo je nagradilo prof. dr Spira Strahinjića nagradom Veliki pečat (2012)

Prof. dr Spira Strahinjić je povodom 25 godina od osnivanja Akademije medicinskih nauka SLD dobio posebno priznanje za dugodišnji doprinos radu i razvoju Akademije.

Zatim, prof. dr Spira Strahinjić je dobitnik Plakete i Povelje Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu, Spomenice Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, diplome Medicinskog fakulteta Univerziteta u Skoplju, diplome Škole hemodijalize u Leskovcu, Povelje Centra za hemodijalizu u Leskovcu (2000) i Gramate grada Vraca (Bugarska, 1987).

Prof. dr Spira Strahinjić je počasni član bolnice *Dr Josip Krajiš* u Zagrebu, član *The Royal Free Hospital* u Londonu, bugarskog udruženja nefrologa i udruženja BANTAO.

Prof. dr Spira Strahinjić je dobitnik je Sedmojulske nagrade (1985) i Oktobarske nagrade oslobođenja grada Niša (1966).

Odlikovao je Ordenom rada sa crvenom zastavom (1981) i Medaljom zasluga za narod.

Zaključak

Profesor dr Spira Strahinjić rođen je 30. avgusta 1925. godine u selu Orane, u Kraljevini Jugoslaviji, a umro 25. januara 2022. godine u Nišu, u Republici Srbiji, (slika 1). Bio je doajen i legenda srpske i jugoslovenske medicine, a i šire, jedan od pionira srpske i jugoslovenske nefrologije, vizionar i strateg razvoja nefrologije u Nišu, Srbiji i Jugoslaviji, idejni tvorac i osnivač Instituta za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu, koji danas nosi njegovo ime (slika 2) i velikog broja zdravstvenih ustanova za nefrologiju i hemodijalizu na jugu Srbije, na Kosovu i Metohiji, u Crnoj Gori, kao i pokretač prve transplantacije bubrega na jugu Srbije. Jedan je od osnivača BANTAO, veliki patriota i revolucionar, učesnik Narodnooslobodilačkog pokreta (1941–1945), okrenut i nastrojen mladom čoveku, mladom lekaru, uvek na strani studenata i studentskih ideja Niša, Srbije i Jugoslavije.

U radu su autori prikazali život i delo profesora dr Spira Strahinjića.

Literatura

1. Đorđević V, Mitić B. Prof. dr Spira Strahinjić (1925–2022). BANTAO Jurnal 2021; 19(2): 93-94.
2. Pavlović N, Babić RR. Prof dr Spira Strahinjić. U: Đukanović Lj. Biografije dugogodišnjih članova Akademije medicinskih nauka Srpskog lekarskog društva. Beograd: Akademija medicinskih nauka Srpskog lekarskog društva; 2016.
3. Todorović T. Misterija balkanskog bubrega. Dostupno na: <http://www.politika.rs/scc/clanak/25953/Misterija-balkanskog-bubrega> Preuzeto 16. novembra 2015.
4. Strahinjić S, Pavlović N, Babić R. Novi trendovi u nefrologiji. Niš: Sven; 2015.
5. Strahinjić S. Prilozi istoriji zdravstvene kulture Srbije. Niš: Galaksija; 2011.
6. Strahinjić S, Babić R. Razvoj nefrologije 1972–2012 u Srbiji i republikama bivše Jugoslavije. Niš: Sven; 2012.
7. Višnjić M. Pola veka Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu 1960–2010. Niš: Galaksija; 2010.
8. Spira Strahinjić. Nefrologija – principi i praksa. Niš: Medicinski fakultet u Nišu, Pelikan Print Niš; 2002.
9. Strahinjić S, Čukuranović R, Babić RR, Pavlović MN. Balkanska endemska nefropatija. 50 godina naučno-istraživačkog rada 1957–2007. Niš: Medicinski fakultet u Nišu; 2007.
10. Milanović M. Biografski leksikon – Poznati srpski lekari. Beograd, Toronto: M. Milanović; 2005.
11. Đukanović LJ. Prilozi za istoriju nefrologije u Srbiji. Beograd: BIGZ; 2007.
12. Živić SR. Knjiga o bolnici. Niš: Prosveta; 2002.
13. Janković MV, Milić SS, Kovačević SI, Ban JN, Jovanović VM. Bibliografski leksikon – Ko je ko u Srbiji '95. Beograd: Izdavačko-grafičko preduzeće Bibliofon; 1995.
14. Institut za nefrologiju i hemodijalizu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Nišu. Niš: GRO Prosveta; 1983.
15. Strahinjić S. Prilog poznavanju rane dijagnostike endemske nefropatije. Doktorska disertacija. Niš: Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu; 1976.
16. Presađen prvi bubreg. Narodne novine. Niš. 12. maja 1979. g.
17. Strahinjić S. Klinika endemske nefropatije na teritoriji Niškog i Leskovačkog sreza. Habilitacioni rad. Niš: Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu; 1965.